

Om filmen *Vad händer nu?*

Information till jourhem och familjehem
om hur filmen kan användas för att stödja ensamkommande barn

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

ISBN 978-91-7555-387-0

Artikelnummer 2016-6-8

Illustrationer Anne Kristin Berge

Tryck Edita Bobergs, Falun, juni 2016

Hej!

Alla barn har rätt att vara delaktiga i frågor som rör dem. En förutsättning för att barnet ska kunna vara delaktigt är att barnet får rätt information.

Med materialet *Vad händer nu?* vill Socialstyrelsen öka möjligheterna för att ensamkommande barn i Sverige får grundläggande information i ett tidigt skede. *Vad händer nu?* består av flera filmer och handledningar som riktar sig till olika målgrupper. Denna informationsskrift vänder sig till dig som är familjehem eller jourhem för ensamkommande barn.

Ansvarig för att ta fram materialet har varit utredaren Cristina Dahlberg. Flera utredare på Socialstyrelsen har medverkat i arbetet, särskilt Katarina Viklund, Solveig Freby och Charlotte Ugglå samt juristen Åsa Malmros.

Socialstyrelsen vill tacka de myndigheter, kommuner och frivilligorganisationer som har lämnat synpunkter, bland annat Migrationsverket, Sveriges Ensamkommandes Förening, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Barnombudsmannen och Rädda barnen.

Hoppas att du kommer att ha användning för både filmen och denna informationsskrift i mötet med ensamkommande barn!

Annemarie Danon

Avdelningschef, Socialstyrelsen

Innehåll

Hej!	3
Till dig som är familjehemsförälder	5
Därför behövs <i>Vad händer nu?</i>	5
<i>Vad händer nu?</i> består av flera delar	6
Om informationsskriftens innehåll	6
Om filmen	8
Filmens fyra delar	8
Filmen finns tillgänglig på tolv språk	9
Om visning av filmen	10
Vem kan visa filmen för barnet	10
Visning för barnet av dig som familjehemsförälder	11
Hur och när kan filmen visas för barnet	13
Samtal om filmen	14
Om bemötande	18
Mötet mellan kulturer	18
Ett omsorgsfullt bemötande	20
Traumamedvetet bemötande	21
Uppmärksamma tecken på missbruk	24
Uppmärksamma risken för utsatthet och utnyttjande	24
Förklaringar av viktiga begrepp	25
Om socialtjänsten	26
Om boende	27
Om olika personer och ansvar	29
Om asylprocessen och Migrationsverket	31
För mer information	35
Mer hos Socialstyrelsen	36
Mer hos andra myndigheter	36
Mer hos intresseorganisationer och föreningar	38
Referenser	40

Till dig som är familjehemsförälder

Många ensamkommande barn bär på erfarenheter och minnen av svåra upplevelser och förluster. Detta kräver en särskild förståelse och ett särskilt bemötande av omgivningen. Det är viktigt att skapa förutsättningar för bästa möjliga trygghet. Det kan bland annat ske genom att barnet får tydlig information som gör den aktuella situationen mer förutsägbar, begriplig och hanterbar.

Ordet barn används i materialet för alla barn och unga under 18 år.

Ordet familjehem används här för såväl familjehem som jourhem.

Därför behövs *Vad händer nu?*

Barnet har rätt att få information i frågor som rör honom eller henne. Det är en förutsättning för att barnet ska kunna vara delaktigt. Målet med materialet *Vad händer nu?* är att alla ensamkommande barn ska få information om vad som kommer att hända den första tiden i Sverige, vilka personer de kommer att möta och i viss mån vilka rättigheter de har. Materialet är tänkt att bidra till att barnen får korrekt och likvärdig information, oavsett var i Sverige och på vilken typ av boende de bor. Det är också tänkt att ge dig som familjehemsförälder kunskaper om barnets situation och sådant som är bra att känna till för att kunna stödja barnet på bästa sätt.

Materialet *Vad händer nu?* är inriktat på den aktuella situationen och barnets framtid. Det lägger mindre vikt vid barnets bakgrund och upplevelser av krig eller flykt.

Socialtjänsten är huvudansvarig för att barnet får nödvändig information, men som familjehemsförälder är du en viktig person och samtalspartner för barnet kring de frågor som kan uppstå utifrån filmen *Vad händer nu?*

Ibland är det mest lämpligt att socialtjänsten ansvarar för att filmen visas, ibland kan du som familjehemsförälder göra det. Situationen i det enskilda fallet avgör vad som passar bäst.

Vad händer nu? består av flera delar

FÖR SOCIALTJÄNST OCH FAMILJEHEM

Materialet *Vad händer nu?* består av flera delar. Det finns en film som riktar sig till ensamkommande barn som bor i jourhem eller familjehem. Det finns en handledning för socialtjänsten om hur den filmen kan användas. För dig som är familjehemsförälder finns denna informationsskrift. Socialstyrelsen kommer att översätta denna skrift till några av de vanligaste språken bland familjehem till ensamkommande barn.¹

FÖR HVB

Det finns en annan version av filmen som vänder sig till ensamkommande barn som bor på ett hem för vård eller boende (HVB). Det finns en tillhörande handledning som vänder sig till personal på HVB.

FÖR ALLA

Slutligen finns en tredje film som vänder sig till allmänheten och heter *Vad möter ett ensamkommande barn i Sverige?*

Om informationsskriftens innehåll

Denna informationsskrift vänder sig till dig som är familjehem för ensamkommande barn. Syftet med skriften är att ge dig mer kunskap om bemötande, delar av asylprocessen och andra frågor, till exempel olika personers ansvar och roller. Målet är att du ska kunna bemöta barnet på ett bra sätt och hjälpa barnet att få korrekt information.

Om du ska visa filmen för barnet, så ger skriften också vägledning för vad du kan tänka på vid visningen.

1. Läs mer om utvecklingen av material för familjehem till ensamkommande barn på Socialstyrelsens webbplats.

Informationsskriftens fem delar

Skriften är uppdelad i fem delar:

Om filmen

Den första delen fokuserar på filmen, den beskriver hur filmen är uppbyggd och vilka språk som är tillgängliga.

Om visning av filmen

Den andra delen vägleder kring visningen av filmen samt när och hur filmen kan användas. Du får även vägledning kring de samtal som du kan ha med barnet om du visar filmen.

Om bemötande

Den tredje delen i handledningen ger kunskap om bemötande. Här beskriver vi kortfattat traumamedvetet bemötande och det finns avsnitt som berör möten mellan olika kulturer.

Förklaringar av viktiga begrepp

Den fjärde delen innehåller fakta om sådant som tas upp i filmen. Det kan vara en hjälp för dig som familjehemsförälder för att kunna svara på frågor från barnet och för att själv få mer kunskaper på området.

För mer information

Den femte delen innehåller hänvisningar till webbplatser som beskriver relevanta ämnen mer fördjupat.

Om filmen

I denna del beskriver vi hur filmen är uppbyggd, vilka språk som är tillgängliga och var du kan hitta filmen.

Filmens fyra delar

Den tecknade filmen följer en ensamkommande asylsökande pojke från det att han kommer till sitt familjehem och fram till att han har fått ett beslut på sin ansökan om asyl. Filmen beskriver i korthet vad som kommer att hända den första tiden, vilka personer pojken kommer att möta och hur delar av asylprocessen går till.

Filmen kan delas in i fyra huvudsakliga delar:

Den första delen beskriver **grundläggande förutsättningar**. Den förklarar var barnet befinner sig, vilka andra som finns här (både vuxna och andra barn) och att barnet har rätt till exempelvis mat, kläder och skolgång.

Den andra delen presenterar **viktiga personer**: socialsekreterare, god man och offentligt biträde. Filmen förklarar vad dessa olika personer har för uppgifter. Här finns även information om att barnet har rätt att komma till tals och vara med och bestämma mer ju äldre han eller hon blir.

Den tredje delen i filmen beskriver **asylprocessen** i korthet. Här presenteras Migrationsverket, deras handläggare och tolkens uppgift. Denna del avslutas med att visa två olika utfall efter ansökan om asyl (avslag respektive uppehållstillstånd) och vad som kan hända i de olika fallen.

I den **avslutande delen** av filmen uppmanas barnet att ta prata med de vuxna om barnet har några frågor. Även möjligheten att få hjälp av en tolk lyfts fram.

Filmen finns tillgänglig på tolv språk

Filmen finns tillgänglig på Socialstyrelsens webbplats www.socialstyrelsen.se samt på Socialstyrelsens kanal på Youtube: www.youtube.com/c/socialstyrelsen. För att öka spridningen av filmerna finns de även tillgängliga på fler webbplatser, exempelvis www.kunskapsguiden.se.

Speaker och undertext

Filmen finns tillgänglig på tolv språk.

För följande åtta språk finns filmen tillgänglig med både speaker och undertext:

Svenska	Farsi (persiska)
Dari	Tigrinja
Arabiska	Pashto
Somaliska	Engelska

För dessa åtta språk går det även att välja undertextning på svenska.

För följande fyra språk finns filmen med engelsk speaker tillgänglig med undertext:

Kurmandji (nordkurdiska)	Uzbekiska
Sorani (centralkurdiska)	Albanska

Utmaningar med översättningar

En del ord, exempelvis *familjehem* och *god man*, har vi inte kunnat översätta direkt till vissa språk eftersom de saknar begreppen. Det har medfört att översättaren har behövt göra en omskrivning eller förklaring. Ett annat exempel är ordet *trygg*. Det kan översättas på flera sätt; på vissa språk kan översättningen mer luta åt det svenska ordet *säkerhet* medan på andra språk kan det luta mer åt ordet *tröst*.

De flesta översättningarna har gått igenom av mer än en översättare eller har kvalitetsgranskats på annat sätt. Men det finns ändå risk för att nyanser i språket kan ha gått förlorade i översättningen och att det kan leda till missförstånd.

En annan försvårande omständighet är att det på vissa språk finns flera olika varianter och dialekter. Det kan påverka barnets möjligheter att förstå innebörden i orden som används, men också den dialekt som speakern talar i filmen.

Dessa utmaningar med att översätta gör att det är extra viktigt att du följer upp att barnet har förstått informationen rätt.

Om visning av filmen

I denna del kan du läsa mer om hur filmen är tänkt att användas och när den kan visas. Filmen kan visas av socialtjänsten eller av dig som är familjehemsförälder. En viktig utgångspunkt är att kombinera visningen av filmen med samtal. Barnet kan behöva få hjälp att klara ut frågor som dyker upp. Här ger vi vägledning för dessa samtal.

Vem kan visa filmen för barnet

Filmen kan användas på flera sätt och visas för barn i olika sammanhang. Tanken är att alla ensamkommande barn ska få se filmen, oavsett om de bor i ett familjehem eller på ett HVB. Däremot kan det variera vem som kommer att visa filmen för barnet. Situationen i det enskilda fallet avgör vad som är mest lämpligast.

Visning för barnet av socialtjänsten

Socialtjänsten har huvudansvaret för barnets placering i familjehemmet och tar lämpligen initiativ till att titta på filmen tillsammans med barnet. Det är kanske vanligast att socialsekreteraren visar filmen för ett barn i taget, men det kan finnas tillfällen då det passar bra att visa filmen för flera barn samtidigt.

Visning för barnet tillsammans med familjehemmet

Socialtjänsten kan också välja att visa filmen för barnet tillsammans med dig som familjehemsförälder. En gemensam filmvisning kan vara ett bra tillfälle att fånga upp och diskutera viktiga frågor. Det kan även ge en gemensam bild av vad som kommer att hända under barnets första tid i Sverige. En sådan visning bör fokusera på barnet och de frågor som barnet har.

Om filmen visas för barnet och dig som familjehemsförälder tillsammans är det bra om din familjehemssekreterare också är med på visningen. Du kan få frågor när du ser filmen. Om de inte passar att ta upp dessa i samtalet med barnet, kan du ha en uppföljande kontakt med din familjehemssekreterare efteråt.

Barnet kan se filmen på egen hand

Eftersom filmen finns tillgänglig för alla på Youtube kan även barnet själv ta initiativ till att se den. Fördelarna med detta är att barnet själv kan söka

information som det saknar, att barnet själv kan bestämma när och hur många gånger han eller hon vill se filmen. Nackdelen är att filmen kan väcka känslor eller frågor hos barnet som inte någon vuxen följer upp.

Det är bra om du kan stämma av med barnets socialsekreterare hur det tänkt att barnet ska få se filmen, så att inget barn missar den.

Visning för barnet av dig som familjehemsförälder

Du kan välja att visa filmen för barnet på eget initiativ. Ibland kan också socialtjänsten ge dig som familjehemsförälder i uppdrag att visa filmen. Att visa filmen för de barn som du har ansvar för kan vara ett sätt för dig att skapa en trygghet och förutsägbarhet för barnet. Det kan hjälpa barnet att bli bättre förberett på vad som kommer att ske.

Detta avsnitt behöver du bara läsa om det är tänkt att du ska visa filmen för barnet eller prata med barnet om innehållet i den. Om du inte ska göra det kan du fortsätta att läsa avsnittet *Om bemötande*.

Förutsättningar för visning

Familjehemsföräldrar har olika förutsättningar för att prata med barnet om filmen. En grundförutsättning är att du som familjehemsförälder känner dig bekväm i rollen. En förutsättning kan också vara att du och barnet talar ett gemensamt språk eller har tolk tillgänglig.

Om ni inte talar ett gemensamt språk blir det uppföljande samtalet svårare att genomföra. Det kan då vara lämpligare att ni ser filmen tillsammans med socialtjänsten och att en tolk är närvarande.

Din roll och förberedelse

Om det är du som ska visa filmen för barnet finns det några saker du behöver tänka på. I detta avsnitt har vi samlat några råd som kan vara till hjälp för dig inför visningen av filmen. Om du känner dig osäker på hur du på bästa sätt kan samtala med barnet om filmen är det bra om du diskuterar det med socialtjänsten.

Läs igenom hela informationsskriften

Innehållet i denna skrift förmedlar kunskaper som är bra att ha inför filmvisning och uppföljande samtal. Avsnitten *Om bemötande*, *Förklaringar av viktiga begrepp* och *För mer information* kan vara bra för dig att gå tillbaka till om det uppstår frågor hos dig eller hos barnet.

Se filmen själv

Du bör känna till innehållet i filmen väl innan du visar den. Var noga med att välja rätt version av filmen, eftersom det finns en film som vänder sig till barn i familjehem och en annan till barn på HVB. Det kan krävas att du ser filmen flera gånger.

Tänk igenom vad som är viktigast

Du kan behöva hjälpa barnet att förstå informationen i filmen. Innan varje visning kan det vara klokt att tänka igenom vad som är det viktigaste som barnet ska förstå denna gång. Till din hjälp kan du göra en lista över ord och begrepp, som du efteråt följer upp att barnet har förstått.

Gå igenom möjliga frågor och svar i förväg

Barnet kan efter visningen av filmen ha frågor, som du behöver följa upp genom samtal. Frågorna kan handla om sådant som tas upp i filmen, men filmen kan också väcka tankar om annat som är bra att tala om. Det är bra om du i förväg funderar över vilka frågor du kan komma att få från barnen. Se om du kan hitta svaren på dessa frågor i faktadelen eller om du behöver söka mer information på någon av de föreslagna webbplatserna.

Det är bra att avsätta tid för samtal både innan och efter varje visning av filmen. Berätta för barnet att ni efter filmen ska tala om den och att det går bra att ställa frågor.

Tänk igenom vilka praktiska förberedelser som behövs

I denna informationsskrift beskriver vi några olika utgångspunkter och metoder för samtal. Tänk igenom om du behöver förbereda samtalet praktiskt på något sätt.

Hur och när kan filmen visas för barnet

Filmen behöver kombineras med samtal

Filmen visar bara en del av det som många barn funderar på eller bör veta i förhållande till familjehemmet, viktiga personer eller asylprocessen. Det är därför lämpligt, oavsett vem som visar filmen för barnet, att kombinera visningen av filmen med samtal med barnet. Dialogen med barnet är lika viktig som själva filmen.

Barnet behöver få tillfälle att ställa frågor som kan ha uppkommit när han eller hon såg filmen. Det kan vara så att barnet vill fråga om något som han eller hon inte förstod eller vill veta mer om något som berördes kortfattat i filmen. Filmen kan också ge barnet frågor om sådant som inte alls berördes eller väcka tankar om vad barnet varit med om.

Samtalen kan exempelvis handla om hur filmen stämmer överens med barnens erfarenheter av att vara asylsökande och deras förväntningar inför framtiden. Samtalen kan även handla om andra saker i vardagen, exempelvis om hur barnet har det i familjehemmet eller i skolan.

Filmen kan visas vid flera tillfällen

Filmen är till för att visas flera gånger under den tid som barnet bor i familjehemmet. Även om filmen inte är så lång, kan det vara mycket information för ett nyanlännt barn. På flera av språken talar de ganska fort för att hålla samma takt som bilderna.

Upprepning har ofta en positiv effekt för att nå fram med information och filmen kan användas som utgångspunkt för att tala om teman som är relevanta beroende på i vilken fas barnet befinner sig:

1. **När barnet precis har kommit till familjehemmet** – för att informera om vad som sker under den närmaste framtiden
2. **Innan barnet ska träffa Migrationsverket** – för att hjälpa barnet att förstå syftet med och vikten av intervjun .
3. **Efter att barnet har informerats om beslutet på sin ansökan om asyl** – för att förbereda barnet för eventuell överklagan, returresa eller fortsatt framtid i Sverige.

Hela filmen eller fokus på ett särskilt tema

Det går bra att visa filmen i sin helhet och samtala generellt efteråt. Ett annat sätt är att först visa hela filmen och därefter visa den ytterligare en gång och pausa filmen vid olika tillfällen och ge tid för frågor och diskussion.

Det går också att fokusera på ett särskilt tema och bara visa just detta avsnitt i filmen. Ett sådant tema kan exempelvis vara mötet med Migrationsverket. Då väljer du att visa bara den del som beskriver möten på Migrationsverket och väntan på besked.

Andra teman kan vara socialtjänsten, vad socialsekreterarens uppgift är, barnets egen genomförandeplan eller att fördjupa vad det betyder att de vuxna arbetar för att barnen ska vara trygga.

Samtal om filmen

Här presenterar vi några utgångspunkter för samtal. Det ska inte ses som en beskrivning av hur man ska samtala med barn i allmänhet eller med ensamkommande barn i synnerhet. Utgångspunkterna är framför allt tänkta att vara hjälpmedel i samtalet om den aktuella filmen.

En medvetenhet om barnets tidigare erfarenheter

Filmen handlar om det som händer just nu och om det som ska hända i framtiden. Det gör även att det efterföljande samtalet får samma fokus. Men för att ett sådant samtal ska landa väl är det viktigt att du har en genomtänkt hållning och ett medvetet bemötande. Ditt sätt att vara mot barnet behöver avspegla en förståelse för att barnet kan ha varit med om svåra händelser, som han eller hon ofta har fått klara på egen hand. Vi beskriver mer om vikten av ett omsorgsfullt bemötande i den tredje delen av informationskriften.

Ge barnet tid att tänka

Det kan vara bra att börja med att fråga om barnet har några frågor efter att ha sett filmen och att prata allmänt om den. Du kan exempelvis fråga vad barnet tycker om filmen och om det var något i filmen som han eller hon inte visste innan.

En god dialog förutsätter att vi ger den andre tid att tänka och uttrycka sig färdigt, även om det skulle visa sig att barnet har missförstått informationen. Om vi ger faktaupplysningar, uttrycker egna värderingar eller ger goda råd för snabbt kan barnet sluta sig inför vidare dialog.

Följ upp om barnet har förstått

Det är viktigt att följa upp vad barnet har förstått av filmen eller den information som du har gett. Barnet kan vara felinformerat eller säga att han eller hon har förstått utan att ha gjort det.

Du kan följa upp genom att fråga barnet om hans eller hennes tankar och förståelse av ord och begrepp. Genom att kontrollera förståelsen minskar risken för onödiga missförstånd. Du kan exempelvis fråga:

– *Vem bestämmer om du får stanna i Sverige?*

Barnets svar kan sedan vägleda dig om du behöver förtydliga eller förklara något. Ibland kan du själv behöva söka information för att kunna svara, exempelvis i avsnittet *Förklaringar av viktiga begrepp* eller *För mer information*. Kanske behöver du och barnet kontakta socialtjänsten för att få svar på vissa frågor.

Använd öppna frågor

Det kan vara svårt att fånga upp om ett barn menar *ja* eller *nej* när det svarar *ja*. Det är därför extra viktigt att ställa öppna frågor och inte frågor som ger ett ja- eller nej-svar.

Undvik att ställa frågor med ett verb i början, exempelvis:

– *Förstår du vad en socialsekreterare gör?*

En sådan fråga stänger mer än öppnar för en dialog. *Vem, vad, hur* och *när* är bra ord att inleda en fråga med. Det blir öppna frågor som uppmanar barnen till att säga mer än bara *ja* eller *nej*. Exempelvis:

– *Vad jobbar en socialsekreterare med?*

Öppna frågor ger barnet möjlighet att svara på ett sätt som kan ge dig större förståelse för barnets tankar och synvinklar så att du kan bedöma om barnet behöver tala mer om något.

Fokusera på tanke och handling

Samtalen bör i första hand fokusera på tankar och handlingar, exempelvis:

– Vad tänker du om att det kan ta lång tid innan du får svar på din asylansökan?

– Vad har du lust att använda tiden till?

Som familjehemsförälder behöver du vara beredd på att det kan komma upp starka känslor i samtal. Barnet behöver få möjlighet att uttrycka sina känslor och få lov att prata om dessa om han eller hon vill. Det är bra att lyssna och visa att barnet får vara ledset eller argt. Men om du inte har i uppgift att samtala om eller hjälpa barnet att bearbeta det som barnet varit med om, är det inte lämpligt att be barnet att berätta mer.

Vid behov samtala i tredje person

De flesta samtal sker i jag-och-du-form, exempelvis:

– Vad tänker du om detta?

– Jag tycker att det är svårt.

– Det håller jag med om.

Ibland kan svåra ämnen och sådant som är känslobetonat vara lättare att tala om i tredje person. I detta sammanhang kan du välja att tala om pojken eller andra i filmen:

– Vad tror du att pojken tycker om mötet på Migrationsverket?

– Vad tycker du att de vuxna ska göra för att pojken ska trivas på boendet?

– Hur tror du att pojken i filmen tycker att det är att vänta på svar på sin ansökan om asyl?

– Vilken hjälp kommer pojken i filmen behöva om han får avslag?

Om du talar med en flicka kan du, för att hon enklare ska kunna identifiera sig, säga:

– Om pojken i filmen hade varit flicka, vad skulle hon ha gjort då?

På detta sätt slipper barnet tala om sig själv, men det som barnet säger kan likaväl avspegla barnets egna tankar. Det visar också om barnet har förstått informationen. Det är viktigt att inte övertolka det barnet säger, utan istället ställa direkta frågor till barnet om det som är särskilt viktigt:

– Du säger att pojken i filmen är väldigt ledsen och sover dåligt när han väntar på svar. Är det så för dig också?

Ett annat sätt att hjälpa barn som inte pratar så mycket på träven kan vara att göra temat lite mer allmänt genom att exempelvis säga:

– Det är vanligt att barn är osäkra på vad de ska säga när de träffar Migrationsverket. Vad tänker du om det?

Om bemötande

Denna del ger kunskap om vad som är viktigt att tänka på i kontakten med barnet. Inledningsvis berör vi möten mellan olika kulturer. Vi redogör också kortfattat för traumamedvetet bemötande och olika förhållningssätt som kan minska barnets känsla av stress.

Mötet mellan kulturer

Samtalen med barnet är ofta kulturöverskridande samtal. Det innebär att barnet och du kan ha olika kulturbakgrund, olika referensramar och också olika sätt att uttrycka er på. Om man som familjehem har samma kulturella bakgrund som barnet är situationen en annan, men frågor kring kulturella olikheter kan ändå vara aktuella.

Varje person är unik och det är viktigt att närma sig barnet med respektfullt intresse utan att dra snabba slutsatser utifrån förutfattade föreställningar om kulturella skillnader. Här behövs ödmjukhet, lyssnande, professionell nyfikenhet och strävan efter ömsesidig förståelse. Att ställa frågor ger kompetens. Med en undersökande hållning kan du i samtal söka svar på hur kultur påverkar just den här personen, i den här situationen.

I arbetet med barn från andra länder behöver du kunskap och insikter om specifika aspekter som kan ha betydelse för förståelsen av det enskilda barnets behov. Hit hör till exempel frågor om kultur och traditioner, familje-

erfarenheter och de erfarenheter som migration innebär. De varierar från person till person. Det ömsesidiga mötet kräver först och främst en medvetenhet om den egna etnocentrismen, det vill säga hur de egna kulturella referensramarna påverkar sättet att tänka, uttrycka sig och tolka kommunikationen.

Olika sätt att uttrycka sig

Utifrån olika kulturella och andra erfarenheter kan barnet och du ha olika sätt att uttrycka er. Det är viktigt att inte generalisera, samtidigt som det kan finnas skillnader i uttryckssätt som kan skapa missförstånd om man inte är medveten om dem. Olika social tillhörighet från samma land och ursprung i olika landsändar eller subkulturer, liksom vars och ens unika erfarenheter, kan innebära helt andra vanor och tolkningar. I det här avsnittet ger vi några exempel som kan vara aktuella.

Det kan finnas skillnader i språkliga uttryck och i kroppsspråket som kan skapa feltolkningar och missförstånd. Det kan till exempel handla om hur starka ord och uttryck man använder. Något som sägs utan särskilt eftertryck kan i vissa fall uppfattas som oviktigt av någon som är mer van vid starka uttryckssätt. På motsvarande sätt kan något som sägs med starkt eftertryck i vissa fall uppfattas som överdrivet av någon som är mer van vid mildare uttryckssätt.

Det finns några konkreta exempel. Om någon använder uttrycket ”*jag vill dö för dig*” är det i regel inte menat bokstavligen, utan kan snarare betyda: ”*jag bryr mig mycket om dig och vill att du ska ha det bra*”. Om någon säger: ”*jag hoppas att du kommer att få det bra här*” till ett barn, kanske barnet tolkar det som att personen egentligen inte bryr sig om barnet har det bra eller inte.

Det kan också finnas specifika samtalsregler som påverkar hur man tolkar innehållet i ett samtal. I en del samhällen förväntas den äldsta i ett samtal vara den som använder det mest uttrycksfulla språket, medan den yngre ska vara mer tillbakahållen.

En del barn kommer från kulturer där ett *nej* på en fråga kan uppfattas som ohövligt, speciellt om man är yngre än den som frågar. Det betyder att ett barn kan tro att det förväntas säga *ja* även om det menar *nej*. Barnet kan exempelvis säga *ja* på frågan om det har förstått, även om barnet inte har det.

Sådana och eventuella andra skillnader är viktiga att tänka på när du samtalar med barn om deras vardag och asylprocessen. Om du är osäker kan du förklara vad du lägger in i olika ord och begrepp, fråga barnet hur det är där han eller hon kommer ifrån och försöka samtala om olika synsätt.

Ett omsorgsfullt bemötande

Många barn har upplevt stress

Många av de ensamkommande barnen bär på tunga erfarenheter och minnen av svåra upplevelser och förluster. Vissa har förlorat delar av familjen, släkten och vännerna och kanske lämnat en hemtrakt i ruiner. En del har genomlevt skräckfyllda situationer och övergrepp längs flyktvägen.

De barn som flytt och upplevt stora svårigheter längs vägen har i varierad grad genomgått akut stress. Denna akuta stress kan övergå i ett stresstillstånd som håller i sig över tid. Barnet kan börja återhämta sig när det är i relativ trygghet.

En del barn traumatiseras

En del av de barn som genomgått stora påfrestningar traumatiseras. Det betyder att de upplever en mer ihållande stress, som stör koncentrationen, sömnen, förmågan att anpassa sig till nya omständigheter och att lära nytt. Traumaexperter anser att traumatisering är en normal reaktion på onormala upplevelser [1, 2].

Detta tillstånd kräver ändå särskild förståelse och särskilt bemötande av omgivningen för att den drabbade ska kunna återfå sitt välbefinnande. Se mer i avsnittet *Traumamedvetet bemötande*.

En del barn behöver psykiatrisk hjälp

En liten del av de barn som gått igenom extremt svåra händelser återhämtar sig inte, utan behöver barnpsykiatrisk hjälp.

Några tecken på att barnet kan behöva hjälp

Barnet:

- har ett uppseendeväckande passivt beteende och till exempel går inte upp ur sängen, vägrar gå i skolan, vill inte delta i någon som helst aktivitet, sköter inte sin hygien eller klär på sig, har oroväckande dålig aptit och/eller är väldigt svårt att få kontakt med
- har svårt att skilja på fantasi och verklighet
- skadar sig själv och har självmordstankar
- får kraftiga ilskeutbrott som är svåra för omgivningen att hantera
- upplever överdriven rädsla för sådant som omgivningen ser som ofarligt
- lider av tvångstankar eller utför tvångshandlingar som orsakar hinder i barnets vardag
- återupplever skrämmande händelser i vardagen och har återkommande svåra mardrömmar [3].

Ett annat tecken kan vara att barnet själv ber om att få prata med någon professionell.

En del barn drabbas av posttraumatiskt stress syndrom (PTSD). Barn med tecken på PTSD eller annan allvarlig psykisk ohälsa behöver få hjälp att komma till barnpsykiatrisk vård. Om du inte har i uppdrag att hjälpa barnet att bearbeta sina upplevelser är det inte lämpligt att be barnet att berätta mer om vad han eller hon har varit med om.

Traumamedvetet bemötande

De flesta barn som varit med om svåra livshändelser är inte i behov av psykiatrisk vård, utan kan återhämta sig om de vistas i en god miljö. De vuxna som möter dessa barn behöver kunna behålla lugnet i pressade situationer och ge ett så kallat *traumamedvetet bemötande*. Detta är ett förhållningssätt som bygger på den australiensiske psykologen Howard Bath's forskning [4]. Han kom fram till att barn som upplevt svåra livshändelser behöver få tre grundläggande behov tillgodosedda: trygghet, goda relationer och hjälp att hantera svåra känslor.

Här ger vi en kort sammanfattning kring vad detta förhållningssätt kan innebära. I avsnittet *För mer information* finns hänvisningar till var du kan hitta mer kunskap om mötet med barnen. Det är också värdefullt att du som personal har tillgång till handledning och utbildning i hur du kan möta barn som varit med om svåra händelser.

Trygghet

Trygghet

Behovet av att uppleva trygghet är grundläggande. Det handlar både om fysisk trygghet, som att få sina fysiska behov tillgodosedda och om känslomässig trygghet, som att situationen blir förutsägbar, begriplig, hanterbar och meningsfull i sitt sammanhang [5]. Att med filmen *Vad händer nu?* som utgångspunkt få samtala om sin situation kan bidra till detta, liksom att erbjudas en struktur i sin vardag med goda rutiner och meningsfulla aktiviteter. Även tryggheten i förhållande till andra människor är mycket viktig.

Goda relationer

Goda relationer

För barn som varit med om sådant som skapat misstro mot andra människor är det värdefullt att man försöker skapa goda, tillitsfulla relationer, både till de andra barnen och till de vuxna. Detta gäller även om relationerna inte kan bli långvariga. Det kan vara stärkande för ett barn att dela situationen av att vara ensamkommande och ha en osäker framtid med andra barn. Gemensamma aktiviteter stärker relationer, liksom vuxnas engagemang och lyhördhet för barnens behov. Ibland kan vuxna i barnets omgivning hjälpa barnet att ha kontakt med sina föräldrar eller andra släktingar genom tillgång till modern teknologi, till exempel Skype eller sociala medier [6].

Hjälpa att hantera svåra känslor

Många barn som varit utsatta för stora känslomässiga påfrestningar har en tendens att överreagera i vardagen. En liten frustration, som att inte få sin vilja igenom, kan leda till raseri. En rädsla för något oväntat eller obekant kan leda till panik. En ledsnad över att en kamrat flyttar, kan leda till förtvivlan.

För att kunna hjälpa barnet att hantera sina svåra känslor, behöver du vara medveten om hur du själv reagerar känslomässigt och ha en förmåga att hålla dig lugn. Starka känslor smittar lätt av sig och att du bör akta dig för att låta dig provoceras. Du behöver möta upp där barnet befinner sig känslomässigt och förmedla en förståelse. Kanske kan du sätta ord på känslan, dämpa och lugna barnet samt erbjuda en väg ut ur det svåra känsloläget.

Hjälpa att hantera svåra känslor

Uppmärksamma tecken på missbruk

Det finns även andra omständigheter än olika kulturer, olika språk och förekomst av trauma som kan påverka kontakten mellan dig och barnet. En sådan omständighet kan vara alkohol- och droganvändning. En del ensamkommande barn använder eller börjar använda alkohol, narkotika eller narkotikaklassade läkemedel. Du behöver vara uppmärksam på tecken hos barnet som kan tyda på missbruk.

Barnet kan ha inlett sitt missbruk på olika sätt:

- En del barn påbörjade sitt missbruk i sitt hemland.
- En del barn började sitt missbruk under flykten.
- En del barn inleder ett missbruk (debuterar) när de kommer till Sverige.

Om barnet uppvisar tecken på missbruk kan kontakt behöva tas med missbruks- och beroendevården.

Det kan röra sig om preparat som är olagliga både i barnets hemland och i Sverige. Men den allmänna inställningen bland befolkningen, om hur allvarligt bruket av ett preparat är, kan skilja sig åt mellan olika länder. Därför kan det vara bra att du informerar om svensk lagstiftning och vad som är tillåtet här. Du kan prata med barnet om attityder till bruk av alkohol och droger för barn respektive vuxna i olika länder.

Uppmärksamma risken för utsatthet och utnyttjande

Barn kan riskera att utsättas på olika sätt, bland annat för psykiskt eller fysiskt våld, bevittna och uppleva våld, hedersrelaterat våld och förtyck, sexuella övergrep eller sexuell exploatering. Barn kan även utnyttjas på olika sätt och en del barn är också offer för människohandel [7].

Det går inte att ange säkert hur många barn som är utsatta för människohandel i Sverige eftersom mörkertalet sannolikt är stort. Men det finns skäl att anta att ensamkommande barn riskerar att utnyttjas för sexuella eller andra ändamål.

Ensamkommande barn är en grupp som är särskilt socialt utsatt. Majoriteten av barnen saknar ett nära socialt nätverk i Sverige som kan utgöra ett skydd för dem. En del barn kan dessutom ha en svår social problematik som gör dem mer sårbara. Många har också upplevt traumatiska händelser eller övergrepp under flykten. De kan därför vara extra sårbara och löper högre risk att utnyttjas.

Ensamkommande barn har uppmärksammats som en riskgrupp när det gäller sex mot ersättning. Personer som möter ensamkommande barn behöver vara uppmärksam på tecken på utnyttjande och ha beredskap att ställa frågor och erbjuda stöd kring sex mot ersättning, oavsett den ungas kön. Socialstyrelsen har tagit fram ett utbildningsmaterial om sex mot ersättning där du kan läsa mer [8].

Förklaringar av viktiga begrepp

Denna del innehåller förklaringar av viktiga begrepp, kortfattade beskrivningar av olika myndigheters ansvar och olika personers roller. Den innehåller även fakta om delar av asylprocessen. Dessa förklaringar kan vara hjälpsamma i samtalen med det ensamkommande barnet för att bättre kunna informera barnet eller svara på barnets frågor. För mer detaljerad information hänvisar vi till informationsskriftens avslutande del *För mer information*.

Barn

Alla personer under 18 år är barn.

Ensamkommande barn

Ett barn är ensamkommande om det vid ankomsten till Sverige var skilt från båda sina föräldrar eller någon annan vuxen person som får anses ha tagit över ansvaret från föräldrarna. Ett barn är även ensamkommande om det efter ankomsten står utan föräldrar eller sådan ställföreträdare.

Om socialtjänsten

Socialtjänsten

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att en person får det stöd och den hjälp som den behöver. Socialtjänstens arbetsuppgifter beskrivs i socialtjänstlagen. Ensamkommande barn har rätt till samma hjälp och stöd från socialtjänsten som andra barn.

Socialtjänsten ansvarar bland annat för att utreda, utbilda och stödja familjehem. Konsulentverksamheter kan utbilda och stödja familjehem, men familjehem måste alltid vara utredda och ha bedömts vara lämpliga av socialnämnden.

Socialsekreterare och familjehemssekreterare

De som arbetar inom socialtjänsten med placering av barn och unga i familjehem kallas ofta för *socialsekreterare*. I vissa kommuner kallas de *barnsekreterare*, *handläggare* eller *socionomer*. Alla ensamkommande barn, oavsett om de är placerade på ett HVB, i ett familjehem eller i ett stödboende, har en socialsekreterare. Socialsekreteraren har kontakt med det ensamkommande barnet och tar reda på vad just det barnet behöver.

Familjehemssekreterare kallas den person inom socialtjänsten som arbetar med utredning av familjehem. Familjehemssekreteraren ansvarar oftast också för stöd, handledning och utbildning av familjehem.

Genomförandeplan

Socialtjänsten tar fram en *genomförandeplan* för alla barn som är placerade på ett HVB, ett familjehem eller i ett stödboende. Genomförandeplanen beskriver vem som ska ge barnet den hjälp och det stöd barnet behöver och hur det ska gå till. Genomförandeplanen tas fram av socialsekreteraren tillsammans med barnet, den gode mannen eller den särskilt förordnade vårdnadshavaren. Ofta medverkar även personalen på boendet eller familjehemmet i att ta fram genomförandeplanen.

Om boende

Det finns tre olika typer av boenden (placeringar) som kan vara aktuella för ensamkommande barn. Det är socialtjänsten som har ansvar för att det blir rätt typ av boende för varje barn:

1. Familjehem

Ett *familjehem* är ett hem (familj) som på uppdrag av socialnämnden tar emot ett barn för vård och fostran. Socialnämnden ska ha utrett familjehemmen och bedömt att de är lämpliga. Det är inte en yrkesmässig verksamhet. Föräldrarna i familjen, som kan vara en eller två, kallas *familjehemsföräldrar*. Det kan finnas andra barn i familjehemmet, både familjehemsföräldrarnas barn eller andra placerade barn.

Familjehem är ett samlingsbegrepp och används för olika typer familjehem. Om familjehemmet består av släktingar eller på annat sätt ingår i barnets nätverk brukar det kallas *släkting- eller nätverkshem*. Samma regler gäller för sådana hem som för andra familjehem.

Ett *jourhem* är ett hem (familj) som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran, exempelvis i avvaktan på utredning av barnet eller ett tilltänkt familjehem.

2. HVB

HVB står för *hem för vård eller boende*. Där bor barn tillsammans med andra barn. På hemmet arbetar personal som ger barnet vård eller behandling.

Den person som är ansvarig för boendet kallas *föreståndare*.

De som arbetar på boendet kallas ofta *behandlingspersonal* eller *boendepersonal*. Personalen ska hjälpa barnet i barnets vardag och se till att barnet är tryggt.

3. Stödboende

Stödboende är ett boende för barn som behöver viss tillsyn och stöd, men som inte behöver vård eller behandling.

Innan barnet kommer till ett stödboende kan det ha bott i familjehem eller på ett HVB.

Om olika personer och ansvar

Familjehemsförälder

Familjehemmets uppgift är att för en kortare eller längre tid ha det dagliga ansvaret för ett barn som inte kan bo hos sina föräldrar. Familjehemmet ska ge barnet trygghet och omsorg. Att stödja barnets skolgång och bidra till att barnets behov av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodoses är också en betydelsefull del i uppdraget.

Socialtjänsten har det övergripande ansvaret och ett gott samarbete mellan socialtjänst och familjehem är viktigt. Om barnets föräldrar inte är närvarande behöver familjehemmet även samarbeta med barnets gode man eller den särskilt förordnade vårdnadshavaren.

God man

Ensamkommande barn som söker asyl i Sverige får en *god man*. Den gode mannens uppgift är att företräda barnet och bestämma i frågor som rör barnet i en förälders ställe. Den gode mannens uppgift är att försäkra sig om att barnet har en trygg tillvaro under barnets första tid i Sverige, vilket innebär att den gode mannen har regelbunden kontakt med barnet och det hem där barnet vistas. Den gode mannen kan vara en man eller en kvinna. Det är Överförmyndarnämnden som utser en god man för barnet.

Den gode mannen ansvarar för barnets ekonomi och har rollen som ”spindeln i nätet” för barnets myndighetskontakter, till exempel kontakterna med skolan, socialtjänsten och Migrationsverket.

Den gode mannens uppdrag avslutas när barnet fyller 18 år. Om barnet dessförinnan får uppehållstillstånd får barnet i stället en särskilt förordnad vårdnadshavare.

Särskilt förordnad vårdnadshavare

Om barnet får uppehållstillstånd får barnet en *särskilt förordnad vårdnadshavare* istället för en god man.

Även den särskilt förordnade vårdnadshavaren ska företräda barnet och bestämma i frågor som rör barnet i en förälders ställe. Likaså ska den särskilt förordnade vårdnadshavaren se till att tillgodose barnets behov av omvårdnad, trygghet och god fostran. Den särskilt förordnade vårdnadshavaren har också ett ansvar för att tillgodose barnets behov av umgänge med föräldrar, och andra för barnet viktiga personer, så långt som möjligt. Den särskilt förordnade vårdnadshavaren är inte försörjningspliktig gentemot barnet. Det är tingsrätten som utser den särskilt förordnade vårdnadshavaren.

Offentligt biträde

Ett *offentligt biträde* är en jurist eller advokat, som kan svenska lagar. Det offentliga biträdet hjälper barnet med ansökan om asyl och biträder barnet under asylprocessen.

Tolk

En *tolk* är en person som talar svenska och barnets språk. Tolken ska översätta allt som sägs i samtalen och inte utlämna, ändra eller tillföra något. Tolken har tystnadsplikt. Det gäller också efter att tolken har slutat arbeta som tolk.

Om asylprocessen och Migrationsverket

Migrationsverket

Migrationsverket är en myndighet som behandlar ansökningar om asyl. Migrationsverket bestämmer vem som får och vem som inte får uppehållstillstånd i Sverige och fattar sina beslut på lagar och regler.

Ansökan om asyl

En ansökan om att få skydd i ett annat land än hemlandet.

Fingeravtryck

Om barnet är 14 år eller äldre tar Migrationsverket en bild av barnets fingrar, fingeravtryck, i samband med ansökan om asyl. Fingeravtrycken skickas till fingeravtrycksdatabasen *Eurodac*. De kan komma att kontrolleras för att se om barnet har sökt asyl tidigare eller fått lämna sina fingeravtryck vid en gräns.

Asylutredning

Det är den utredning som Migrationsverket gör för att fatta beslut i ett asylärende. Under asylutredningen får barnet berätta och svara på frågor. Barnet får bland annat berätta om vad han eller hon varit med om, varför han eller hon lämnade hemlandet och varför han eller hon inte kan åka tillbaka hem.

Olika typer av uppehållstillstånd för barn

Efter att utredningen är färdig fattar Migrationsverket beslut i barnets ärende om asyl. Om barnet får stanna i Sverige kan det få uppehållstillstånd på olika grunder, beroende på omständigheterna i sitt enskilda fall.²

1. Flykting

En person som riskerar att bli utsatt för förföljelse kan få uppehållstillstånd som skyddsbehövande (asyl) i Sverige om inte hemlandet kan erbjuda skydd. Förföljelsen ska bero på nationalitet, religiös eller politisk uppfattning, kön, sexuell läggning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp.

2. Alternativt skyddsbehövande

En person som inte är flykting, men som riskerar tortyr, dödsstraff eller att skadas på grund av krig eller andra oroligheter i hemlandet.

3. Övriga skyddsbehövande

En person som inte kan återvända till sitt hemland på grund av krig, andra oroligheter eller kan bli utsatt för allvarliga övergrepp i hemlandet. En person kan även vara övrigt skyddsbehövande om han eller hon inte kan återvända till hemlandet på grund av en miljökatastrof.

4. Särskilt ömmande omständigheter

En person kan även beviljas uppehållstillstånd trots att han eller hon inte behöver skydd mot förföljelse. Migrationsverket kan efter en sammantagen bedömning av barnets personliga förhållanden bedöma att det finns särskilt ömmande omständigheter för att bevilja barnet uppehållstillstånd. De personliga förhållandena kan handla om hur barnet mår, barnets anpassning till Sverige och situationen i hemlandet. (För att en vuxen person ska kunna få uppehållstillstånd trots att han eller hon inte behöver skydd mot förföljelse krävs synnerligen ömmande omständigheter).

Om beslutet är ja: uppehållstillstånd

Om Migrationsverket anser att barnet uppfyller någon av grunderna för uppehållstillstånd beviljar de barnet uppehållstillstånd i Sverige. Det finns olika typer av uppehållstillstånd: det kan vara tidsbegränsat (tillfälligt) eller utan tidsbegränsning (permanent).

Om beslutet är nej: avslag

Om Migrationsverket inte bedömer att det finns någon grund för att bevilja uppehållstillstånd, avslår de ansökan om uppehållstillstånd.

---

2. Möjligheterna till att få uppehållstillstånd i Sverige kan komma att förändras. För senaste utveckling på området hänvisar vi till regeringens och Migrationsverkets webbplatser.

Överklagan av beslut

Om barnet får avslag på sin ansökan om asyl kan det offentliga biträdet hjälpa barnet att överklaga beslutet. Överklagan ska ha inkommit till Migrationsverket senast tre veckor efter det att barnet fick del av beslutet. Om Migrationsverket inte omprövar sitt beslut skickar de överklagandet till Migrationsdomstolen. Migrationsdomstolen kan fastställa eller ändra Migrationsverkets beslut. Migrationsdomstolens beslut kan i sin tur överklagas till Migrationsöverdomstolen, men Migrationsöverdomstolen tar bara upp ärenden som är särskilt viktiga.

Återvändande

Om barnet får avslag på sin ansökan och beslutet fått laga kraft, det vill säga inte går att överklaga, påbörjas ett arbete med att barnet ska återvända till hemlandet. Barnet och barnets gode man blir kallade till Migrationsverket för ett samtal om hur återvändandet ska gå till. Migrationsverkets personal följer med barnet på resan och ser till att det finns någon som tar emot barnet när det kommer fram. Barnet har rätt att gå i skolan under hela tiden han eller hon är kvar i Sverige. Barnet har också rätt till hälso- och sjukvård ända fram till hemresan.

Dublinförordningen

Dublinförordningen är en lag som omfattar länder i Europa, bland annat Sverige, och som innebär att bara ett av dessa länder kan pröva en persons ansökan om asyl. Om barnet ansökt om asyl i ett annat land än Sverige som omfattas av Dublinförordningen, kan det innebära att barnet kommer att överföras till det landet som får pröva barnets asylansökan. Dublinförordningen kan också innebära att barnet kan återförenas med sin familj om hans eller hennes föräldrar ansökt om asyl i ett annat land som omfattas av förordningen.

Barn har rätt att vara med sin familj

Barn har enligt barnkonventionen rätt att vara med sin familj. Därför försöker svenska myndigheter hitta barnets föräldrar eller någon annan vårdnadshavare. Sökandet efter barnets familj pågår samtidigt som Migrationsverket utreder barnets asylansökan. Målet är att familjen i första hand ska kunna återförenas i hemlandet. Om familjen befinner sig i trygghet i något annat land kan återföreningen också ske där.

Om det inte är möjligt att återförenas någon annanstans kan barnets familj få uppehållstillstånd i Sverige beroende på vilken typ av tillstånd barnet har fått (se *Familjeåterförening*).

Familjeåterförening

Om barnet har fått uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande kan föräldrar och eventuella syskon ansöka om att få återförenas med barnet i Sverige. Syskons anknytning prövas i första hand till föräldrarna under förutsättning att de får uppehållstillstånd här.³

3. Möjligheterna till familjeåterförening kan komma att förändras. För senaste utveckling på området hänvisar vi till regeringens och Migrationsverkets webbplatser.

För mer information

Det finns flera olika webbplatser med information om ensamkommande barn. En del sidor riktar sig direkt till barnet, medan andra innehåller information för dig som personal. Vi tipsar här om några av dess webbplatser och ger en kort beskrivning av innehållet. Tänk på att information på webben snabbt kan ändras och utvecklas, så gå gärna in på dessa webbplatser regelbundet för att ha koll på nyheter.

Mer hos Socialstyrelsen

Socialstyrelsen.se

På Socialstyrelsens webbplats kan du läsa mer om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens ansvar för ensamkommande barn. Det finns frågor och svar om ansvarsfördelning mellan olika kommuner samt handböcker och vägledningar både om placerade barn i allmänhet och ensamkommande barn i synnerhet.

Kunskapsguiden.se

Detta är en webbplats för den som arbetar med hälsa, vård och omsorg, men även för andra som är intresserade av dessa områden. Flera myndigheter står bakom och webbplatsen är utgiven av Socialstyrelsen. Här kan du läsa mer om exempelvis samverkan kring barn och unga. Under fliken *Barn och unga* finns ett särskilt tema om ensamkommande barn.

Mer hos andra myndigheter

Barnombudsmannen.se

På denna webbplats kan barn och unga läsa mer om bland annat sina rättigheter och om barnkonventionen.

Informationsverige.se

Detta är länsstyrelsernas gemensamma portal för samhällsinformation till nyanlända. Den innehåller information riktad direkt till ensamkommande barn om vem de kan få tala med, sina rättigheter, förklaringar av olika roller och mer information om skolan.

IVO.se

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ger på sin webbplats mer information om olika placeringsformer och vilka krav som ställs på den som driver ett boende. Där finns också information riktad direkt till barn om deras rättigheter. Det finns även möjlighet för barnet att klaga på vården direkt på webbplatsen.

Kollpasoc.se

Webbplatsen är framtagen av Barnombudsmannen och Socialstyrelsen. Den ska hjälpa barn och unga att förstå vad socialtjänsten gör och få kontakt med socialtjänsten i sin kommun.

Lifos.migrationsverket.se

Lifos är ett centrum för landinformation och landanalys inom migrationsområdet. Det är ett expertorgan, som agerar opartiskt och proaktivt för att bidra till rättssäkra och effektiva migrationsprocesser genom tillförlitlig, relevant och lättillgänglig landinformation och omvärldsanalys. Lifos samlar in, analyserar och upprätthåller kunskap om länder och regioner från vilka människor söker sig till Sverige. Detta ligger till stöd för prövningen.

Länsstyrelsen.se/integration

På länsstyrelsernas webbplats beskrivs deras uppdrag med integration. Där kan du också läsa mer om vilken typ av stöd de ger till kommunerna, statsbidrag och om SFI (svenska för invandrare).

Migrationsverket.se

På Migrationsverket finns information på olika språk som riktar sig direkt till barn. Där finns mer detaljerad information om asylprocessen, definitioner av viktiga begrepp och kontaktuppgifter. Det finns även korta filmer som förklarar olika steg i asylprocessen.

Riksdagen.se

På riksdagens webbplats kan du bland annat hitta de aktuella versionerna av lagar och förordningar.

Skolverket.se

På Skolverkets webbplats finns mer information om nyanlända barns skolgång. Det finns även informationsmaterial direkt till barnet om den svenska skolan i form av broschyrer och filmer.

Mer hos intresseorganisationer och föreningar

Bris.se

Barnens rätt i samhället (BRIS) ger på sin webbplats information till barn och vuxna om barns rättigheter. BRIS erbjuder även flera olika vägar för barn att komma i kontakt med någon vuxen, såsom telefon, chatt och mejl.

Ensamkommandesförbund.se

Ensamkommandes förbund drivs av ensamkommande ungdomar från olika länder. Föreningen har ett flertal lokalföreningar i Sverige. Den är även aktiv på Facebook som *Ensamkommandes Förbund*.

Hejsverige.nu

Friends driver hejsverige.nu och erbjuder där olika typer av material för skolor. Materialet förmedlar ensamkommande barns erfarenheter och deras möte med den svenska skolan genom film, seriealbum och lärarhandledning.

Rfs.se

På webbplatsen för Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare (RFS) kan du läsa mer om olika personers ansvar, bland annat genom deras informationsmaterial *Rollkoll*. Det finns bland annat beskrivningar av god man och gode mäns uppdrag.

Raddabarnen.se

På Rädda barnens webbplats finns information om ensamkommande barn. Det finns filmer som handlar om hur man kan bemöta barn som varit med om svåra händelser. Där finns även information på olika språk om deras hjälptelefon – *Save the children helpline*. Det finns även mer information på Rädda barnens internationella sida – www.savethechildren.net.

Redcross.se

På Röda korsets webbplats beskriver de vilket stöd de ger ensamkommande barn. Det kan exempelvis vara efterforskning av försvunna anhöriga, stöd med läxläsning och utflykter.

Sef-riks.se

Sveriges Ensamkommandes Förening (SEF) är en sammanslutning av medlemsföreningar för ensamkommande ungdomar runtom i Sverige. På deras webbplats kan du läsa mer om föreningen och få kontakt med en lokal förening. De är även aktiva på Facebook som SEF *Sveriges Ensamkommandes Förening Riksförbund*.

SKL.se

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ger på sin webbplats bland annat information om kommunernas asyl- och flyktingmottagande. Det finns även en webbutbildning om olika myndigheters ansvar.

UNICEF.se

På Unicefs webbplats finns information om barn på flykt i världen. Här kan du också ladda ner skriften *Möta barn på flykt* som vi refererar till i avsnittet om bemötande.

Referenser

1. Summerfield D. The invention of post-traumatic stress disorder and the social usefulness of a psychiatric category. *BM* 2001; 322(7278): 95-98.
2. Søndergaard H P. Post-traumatic stress disorder and life events among recently resettled refugees. Stockholm: Karolinska Institutet; 2002.
3. Barn- och ungdomspsykiatri (BUP). När ska barn och unga som flytt till Sverige söka stöd från BUP? Hämtat 2016-05-02 från <http://www.bup.se/sv/Om-BUP/Aktuellt/Nar-ska-barn-och-unga-som-flytt-till-Sverige-soka-stod-fran-BUP/>.
4. Bath H. The three pillars of Trauma Wise Care: Healing in the other 23 hours. *Reclaiming Children and Youth* 2015; 23(4): 5–11.
5. Antonovsky A. Hälsans mysterium. 2 uppl. Stockholm: Natur och kultur; 2005.
6. Gustafsson L H, Lindberg T. Möta barn på flykt: Enkel handbok för alla. UNICEF; 2016.
7. Grundbok i BBIC. Stockholm: Socialstyrelsen; 2015.
8. Sex mot ersättning – utbildningsmaterial om stöd och skydd till barn och unga. Stockholm: Socialstyrelsen; 2015.

